

J. Sheldon Williams.

THE BOERS UNDER VAN DER MERWE AND VAN COLLER BREAKING THROUGH THE BLOCKHOUSE LINE (p. 916).

Nagtelike deurbraak van 'n kommando deur die doringdraadheining langs 'n spoorlyn, waarby die Boereruiters troppe beeste voor hulle uit ja om die draadheining plat te trap. 'n Trein rig sy soeklig op hulle en beskiet hulle met granate. Volgens H.W. Wilson, t.a.p. p.916, was die kommando onder leiding van Van der Merwe en Van Coller en was die deurbraak by Heilbron in Februarie 1902.
Uit: H.W. Wilson, "*After Pretoria, The guerilla war*", deel 2, Armalgamated Press, Londen 1902, p. 913.

NOORDERLINGE ONDER DIE SUIDERKRUIS EN SUIDERSON

Onlangs het deel drie van die reeks "Skandinawiërs in die Tweede Anglo-Boere-oorlog 1899-1902" in druk verskyn. Hiermee is die reeks voltooi. Dit is deur die samesteller, dr. C. de Jong van Pretoria, uitgegee en het verskyn in Amsterdam onder beskermheerskap van die Nederlands-Zuid-Afrikaanse Vereniging te Amsterdam, wat in 1881 gestig is. Die drie dele bevat argivale en eerder in Skandinawië gepubliseerde herinneringe van Skandinawiërs aan hul verblyf in Suid-Afrika en hul deelname aan die oorlog in 1899-1902 aan die kant van die Boere of Britte. C. de Jong het hul geskrifte in Sweeds, Deens of Noors in Afrikaans vertaal en voorsien van inleidings, kort lewensbeskrywings van die outeurs, verklarende verwysings, afbeeldings, kaarte van gevegsterreine en agterin deel 3 'n alfabetiese naamregister.

Dit is die moeite werd om die bedoelde geskrifte wat, een uitgesonderd, buite Skandinawië onbekend is, ter kennis van Dietstaliges (Nederlanders, Vlaminge en Afrikaners) te bring. Die Skandinawiese skrywers wie se werke vertaal is, behoort naamlik tot deeglik opgeleide, ontwikkelde volke wat danksy emigrasie en seemanskap wêreldwys was. Onder hulle is veelbereide oud-seelui, intelligente waarnemers en boeiende outeurs. As besoekers of immigrante uit Europa het hulle 'n eie mening oor toestande en oorlogvoering in Suid-Afrika.

Deel een tel 178 bladsye en het die ondertitel "Van Mafeking na Magersfontein en Paardeberg". Dit bevat 'n inleiding oor die aard van die Skandinawiërs en hul emigrasie na Suid-Afrika, 'n groot aantal ná die ontdekking van goud aan die Witwatersrand in 1886. Dit verhaal die kort, maar roemryke geskiedenis van die Skandinawiese vrywilligerskorps wat uit Pretoria en Johannesburg na die beleg van Mafeking gestuur is, in die slag by Magersfontein half vernietig is en as oorblyfsel ná die beleg van generaal P.A. Cronjé se leër by Paardeberg gevang en na Sint Helena gestuur is. Daarna volg verslae van die Deen William Baerentzen en die Fin Nils Viklund oor Magersfontein en van die Fin Matts Gustafson oor Paardeberg. Dié verslae is gedetailleerd en boeiend. Suster Elin Lindblom uit Swede doen bondig verslag oor die Skandinawiese ambulans.

Deel twee bevat 175 bladsye. Die ondertitel lui "Kronieke van krygslui". Daarin is 'n oorsig van die Sweed kaptein H.E. Uddgren van die Skandinawiërs aan Boerekant - die enigste Skandinawiese geskrif oor die oorlog wat in gebrekkige vertaling in Suid-Afrika bekend was - die herinneringe van die Noorse militêre attachè kaptein J. Allum, wie se ongepubliseerde verslag deur C. de Jong in "Militaria" gepubliseer is, die humorvolle verhaal van die Sweed Hjalmar Petterson Janek wat tweemaal uit Britse gevangenskap ontsnap het, die herinneringe van die Noor Paul Schultz, vrywilliger by die Britse koloniale troepe in die Kaapkolonie in 1901, en die verslag van ingenieur A.C.H. Uggla oor die uitvoerige herdenkings van die slag by Magersfontein in Skandinawië en Suid-Afrika in Desember 1924. Uggla was hoof van die Centrale Werkplaats van die Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Spoorweg-Maatschappij te Pretoria en stigter van die Skandinawiese vrykorps en ambulans.

Deel drie tel 200 bladsye en die ondertitel lui: "Berigte te velde van twee Skandinawiërs by Boer en Brit". Hulle is die Sweed luitenant Erland Mossberg en die Noor reserwe-offisier Ingvald Schröder-Nielsen. Hulle was heeltemal verskillend. Eersgenoemde was 'n jong beroepsoffisier wat die vervelige garnisoendiens in vrede tyd graag verwissel het vir besoeke aan oorlogstonele in Suid-Afrika, die Balkan en Frankryk. Hy het hom nie-amptelik by die Britse leër in Suid-Afrika aangesluit en is in Pretoria as militêre attaché erken. Hy was baie anglofiel en vind niks in die Britse oorlogsvoe-ring verkeerd nie. Hy toon simpatie vir enkele aan hom bekende Boere en is 'n matige skrywer.

Nielsen het as jong assistent by landmeter G. Greathead in Wes-Transvaal in 1898-99 gewerk. Hy het as neutrale immigrant in die eerste 15 maande van die oorlog op Greathead se kleinhoeve by Rustenburg vertoef. Die verwoesting deur die Britte tydens die sluipoorlog (guerrilla) en hul plundering van die kleinhoeve het hom van neutraal verander tot pro-Boer. Hy het onder die generaals J.H. de la Rey en Kemp geveg, 10 maande lank, hom dapper gedra en is in Oktober 1901 gevang en na Bermuda gestuur. Hy was 'n uitstaande ruiter en skut, het op baie goeie voet met Boere-offisiere en burgers gestaan en was 'n uitstekende waarnemer en boeiende skrywer. Hy skryf met diep meegevoel oor sy beste vriend, die jong Nederlandse onderwyser Piet Schuil wat volgens hom ten onregte deur die Britte van skiet onder die wit vlag beskuldig en tereggestel is. Hy beskryf aangrypend Piet se laaste ure en begrafnis.

Hy het van Bermuda na Noorweë teruggegaan daar 'n mooi loopbaan by die telegraafwese gevolg. Ook tydens die Duitse inval in Noorweë in 1940 het hy hom dapper gedra. Hy was 'n gewilde verenigingsman en radiospreker.

Voorheen was die Skandinawiërs besonder trots op hul landgenote se heldedade in Suid-Afrika gedurende 1899-1902. Hulle het in die algemeen met die Boere gesimpatiseer. Meer nog: die enigste gemeenskaplike optrede van die vier Skandinawiese volke op oorlogsterrein het in Suid-Afrika plaasgevind en dit het die propaganda vir die pan-Skandinawiese strewe goed gepas. Vandaar die uitgebreide herdenkings van Magersfontein in 1924. Na die Tweede Wêreldoorlog het die amptelike belangstelling in Skandinawië vir die oorlog 1899-1902 weens die afkeuring van apartheid geheel en al verdwyn.

Die bogenoemde reeks vorm 'n waardige herinnering aan die bydrae van die Skandinawiese stamlande aan Suid-Afrika.

VICTORIA DRUKKERY PRETORIA